

WERKEN NABIJ BEVERS

In de onderstaande teksten staat beschreven waar men zich aan moet houden en dat via de RVO een vergunning dient aangevraagd te worden.

Ook de aangewezen Natura 200 gebieden is een apart protocol voor.

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 en regelt daarmee zowel soortgerichte bescherming (vóór 2017 geregeld in de Flora en faunawet) als bescherming van Natura 2000-gebieden

4.1 Bevoegd gezag

Voor een aantal categorieën van handelingen en projecten is het Rijk (de Minister, nu die van LNV, tot voor kort die van EZ) bevoegd gezag voor ontheffingen en vergunningen op grond van de Wet natuurbescherming. Conform artikel 1.3 lid 1 sub a en c Besluit natuurbescherming gaat het hierbij 1) onder andere om aanleg, uitbreiding en inrichting, alsmede wijziging, gebruik, beheer en onderhoud van hoofdwegen en hoofdvaarwegen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Tracéwet en primaire waterkeringen als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Waterwet, voor zover deze in beheer zijn bij het Rijk, en 2) het treffen van maatregelen en voorzieningen die nodig zijn met het oog op de ontwikkeling, werking en bescherming van hoofdwaters als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van het Waterbesluit. Dit betekent dat bij handelingen en projecten van RWS de Minister in de meeste gevallen bevoegd gezag is. De minister heeft het behandelen van aanvragen om soortenontheffingen gemandateerd aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland ('RVO'). Voor vele andere categorieën van handelingen en projecten is het college van Gedeputeerde Staten (van de provincie) bevoegd gezag voor een ontheffing voor inbreuken op soortgerichte bescherming en voor een Natura 2000-vergunning voor plannen, projecten en andere handelingen. Gezien de aard van zijn taken zal RWS weinig te maken krijgen met GS, maar in bepaalde gevallen is het niet uitgesloten. Activiteiten van bevers kunnen leiden tot conflicten met doelstellingen voor een natuurgebied. Als RWS in zo'n geval een soortenontheffing zou willen hebben om bevers weg te krijgen is de provincie het bevoegd gezag bieden (vóór 2017 geregeld in Soortgerichte bescherming in de wet)

Hoofdstuk drie van de nieuwe Wet natuurbescherming regelt de soortgerichte bescherming. De bever staat op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De wet kent twee speciale artikelen voor de soorten van deze bijlage, de 'strikt beschermde soorten': art. 3.5 en 3.6. Van art. 3.5 Wet natuurbescherming zijn voor de bever de leden 1, 2 en 4 relevant: 1) Het is verboden in het wild levende dieren in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen. 2) Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren. 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen. Het is niet voor niets dat in lid 4 het woord 'opzettelijk' ontbreekt. Op grond van jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie is ook onopzettelijke beschadiging of vernieling van een voortplantings- of rustplaats van soorten van de Habitatrichtlijn een overtreding. Artikel 3.6 bevat een verbod om bevers onder zich te hebben en te vervoeren. Provincies en de Minister (nu die van LNV) kunnen onder voorwaarden in hun wet- en regelgeving vrijstellingen opnemen van deze verbodsbepalingen. De provincie en het Rijk hebben dit voor de bever niet gedaan. Vrijstelling van de zorgplicht (art 1.11 Wnb) is echter niet mogelijk. Die zorgplicht geldt soortgericht én gebiedsgericht, voor Natura 2000-gebieden. (Natuurbeschermingswet 1998).

Soortgerichte bescherming in de wet Hoofdstuk drie van de nieuwe Wet natuurbescherming regelt de soortgerichte bescherming. De bever staat op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De wet kent twee speciale artikelen voor de soorten van deze bijlage, de 'strikt beschermde soorten': art. 3.5 en 3.6. Van art. 3.5 Wet natuurbescherming zijn voor de bever de leden 1, 2 en 4 relevant: 1) Het is verboden in het wild levende dieren in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen. 2) Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren. 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen. Het is niet voor niets dat in lid 4 het woord 'opzettelijk' ontbreekt. Op grond van jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie is ook onopzettelijke beschadiging of vernieling van een voortplantings- of rustplaats van soorten van de Habitatrichtlijn een overtreding. Artikel 3.6 bevat een verbod om bevers onder zich te hebben en te vervoeren. Provincies en de Minister (nu die van LNV) kunnen onder voorwaarden in hun wet- en regelgeving vrijstellingen opnemen van deze verbodsbepalingen. De provincie en het Rijk hebben dit voor de bever niet gedaan. Vrijstelling van de zorgplicht (art 1.11 Wnb) is echter niet mogelijk. Die zorgplicht geldt soortgericht én gebiedsgericht, voor Natura 2000-gebieden.

Er is sprake van beschadigen, vernielen of wegnemen van een voortplantingsplaats of rustplaats van een diersoort als door de handelingen de functie waarvoor die plek gebruikt wordt niet meer kan worden vervuld. Een voortplantingsplaats of een rustplaats is alleen niet meer beschermd als is aangetoond dat deze niet meer als zodanig gebruikt wordt. Dat een plaats tijdelijk niet in gebruik is, betekent niet zonder meer dat deze niet als zodanig gebruikt wordt.

Natura 2000

Hoofdstuk twee van de Wet natuurbescherming regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden. Een verzoek om een Natura 2000-vergunning wordt getoetst aan de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen zoals opgenomen in de aanwijzingsbesluiten (van het gebied) van de Minister. Er is ook een overkoepelende doelstelling op landelijk niveau, zoals gepubliceerd in het Natura 2000 profielen document voor de bever.² (Ministerie van LNV, Directie Kennis 2008). Conform jurisprudentie van de Raad van State toetst het bevoegd gezag aan de doelstellingen op gebiedsniveau en niet op landelijk niveau.

Kader. Landelijke staat van instandhouding van de bever Voor een gunstige staat van instandhouding van de beverpopulatie in ons land dient er volgens het Natura 2000 profielendocument ten minste één populatie te zijn van minstens 500 exemplaren (Ministerie van LNV, Directie Kennis 2008). In 2007 was het aantal bevers lager dan 500 en bovendien was het areaal versnipperd. In het profielendocument van 2008 is de staat van instandhouding van de bever beoordeeld als 'matig ongunstig'. Na 2008 is een grote populatie ontstaan die zich uitstrekt van Flevoland langs alle grote rivieren tot aan de Biesbosch en het Haringvliet. In dit grote areaal leven naar schatting 1700 bevers. Bij een actualisering van de staat van instandhouding dient die beoordeeld te worden als 'gunstig'.

De volgende Natura 2000-gebieden maken deel uit van rijkswateren of liggen dicht bij rijkswegen en hebben of krijgen in 2018 een instandhoudingsdoelstelling voor de bever. De in 2018 toe te voegen instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op Natura 2000-gebieden waar de bever al voorkwam ten tijde van het aanwijzingsbesluit maar nog geen doelstelling had gekregen (Bos Groenendijk e.a. 2017).

Natura 2000-gebied vanwege Instandhoudingsdoelstelling voor bever

Biesbosch rijkswater Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie. Grensmaas rijkswater Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie. Hollands Diep rijkswater Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie. Oude Maas rijkswater Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie. Rijntakken rijkswater Behoud verspreiding, behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie. Weerter- en Budelerbergen & Ringselven A2 Nog niet bekend

Als niet uitgesloten kan worden dat een plan of project wezenlijke negatieve gevolgen heeft voor een van de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, dan moet de initiatiefnemer een passende beoordeling uitvoeren dan wel laten uitvoeren. Op basis van de passende beoordeling verleent het bevoegd gezag al of niet een Natura 2000-vergunning. Het bevoegd gezag verbindt specifieke voorwaarden aan de vergunning, bijvoorbeeld compensatie, voor zover nodig. Het project kan alleen vergund worden en het plan kan alleen worden vastgesteld als het bevoegd gezag zich er op grond van de passende beoordeling van heeft verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast, eventueel na compensatie. De juridische drempel voor compensatie is echter hoog: 1) er mag geen alternatieve oplossing zijn met minder schadelijke gevolgen en 2) de inbreuk moet gerechtvaardigd kunnen worden door een dwingende reden van groot openbaar belang. Verder moet de compensatie gemeld worden aan de Europese Commissie. Mitigatie, waarbij de initiatiefnemer extra maatregelen voor de soort binnen het Natura 2000-gebied opneemt in het plan, heeft niet die hoge drempel.

Waar in deze werkwijze wordt gesproken over een Natura 2000-vergunning, wordt tevens bedoeld het vaststellen van een ruimtelijk plan op grond van de Wet ruimtelijke ordening, conform art. 2.7 Wnb, en het nemen van een Tracébesluit op grond van de Tracéwet, conform art. 13 Tracéwet. Voor het vaststellen van een ruimtelijk plan is de gemeenteraad, Gedeputeerde Staten van de provincie, of de Minister van IenW en/of LNV het bevoegd gezag. Voor het vaststellen van een Tracébesluit is de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) het bevoegd gezag.

In geval van graafwerk van bevers kunnen dieren worden ontmoedigd door de volgende werkwijze:

- Versper de ingang van de holen met de hand voor $\frac{3}{4}$ met respectievelijk grond of boomstammetjes. Stamp of verdicht de grond niet; er moet nog lucht het hol in kunnen komen. Als een hol voor $\frac{3}{4}$ is dichtgezet, wordt

de graaf- of vraatactiviteit vervolgens gemonitord. Herhaal deze handeling totdat uit controle blijkt dat de ingang naar het hol niet meer geopend wordt.

- Als uit controle van het hol (middels wildcamera's) blijkt dat de bever het hol heeft verlaten of als na minimaal 3 aaneengesloten dagen geen graaf- of vraatsporen meer worden waargenomen, dan kunnen de hollen (al dan niet met behulp van een minikraan) zorgvuldig worden nagegraven, aangevuld, eventueel (met uithardend materiaal) verdicht en kan, indien gewenst, de betreffende locatie ook opnieuw worden ingezaaid.
- Het is hierna vervolgens toegestaan aanvullende maatregelen te treffen om de dieren blijvend te weren. Te denken valt hierbij onder meer aan het plaatsen van damwanden, het ingraven van gaas en het verwijderen van de aanwezige vegetatie waarmee dekking, voedselaanbod alsook de mogelijkheid voor het maken van beverdammen wordt weggenomen (houd hierbij echter ook rekening met andere natuurwaarden!). De schaalgrootte van betreffende voorzieningen is daarbij onder dit scenario, in geval van afwezigheid van primair leefgebied, in beginsel geen limiterende factor. Wel wordt verwacht dat de betrokken ecologisch deskundige e.e.a. op basis van de veiligheidsrisico's en actuele stand van zaken rondom de beverpopulatie in de omgeving nader onderbouwd/documenteert.
- (Aanzetten tot) Beverdammen kunnen gelijktijdig met het definitief ontmantelen van aangetroffen beverholten worden weggenomen met rijdend materiaal (bijv. een kraan). Indien dit eerder gebeurt op het Bijlage 8: Bever- en dassenprotocol 134 moment dat nog onderzoek plaatsvindt naar de bewoningsstatus van hollen zoals hiervoor vermeld, gebeurt zulks in handkracht voor zover daarbij potentieel risico aanwezig is op fysieke aantasting van hollen (en dieren). Het vrijkomende hout wordt afgevoerd.
- De ecologisch deskundige legt de uitgevoerde werkwijze conform dit protocol vast in een logboek.

Laat alle bekende bever- en dassenhollen/burchten/beverdammen minimaal 2 keer per jaar door (een) ecologisch deskundige(n) schouwen, waarbij de activiteit wordt gemonitord. Evalueer/documenteer eveneens minimaal 2 keer per jaar - aansluitend op de schouw - of de aangetroffen situatie een indicatie is voor een mogelijk toekomstige bedreiging/risico voor de stabiliteit/berijdbaarheid wat de noodzaak voor ingrijpen legitimeert. Voor op voorhand voorziene risicovolle locaties is extra alertheid gewenst en is aldus frequenter schouwen/evalueren nodig. Ook hierbij dient te worden aangesloten bij een frequentie van minimaal 1 keer per maand. Naast bekende locaties van bever-/dassenactiviteit waar zich reeds dieren hebben gevestigd (I), kan het zijn dat tijdens onderzoek locaties aan het licht komen waar dieren zich reeds gevestigd hebben die voorheen nog niet bekend waren (II). Ook in dit geval geldt dat geëvalueerd/gedocumenteerd wordt of de aangetroffen situatie een indicatie is voor een mogelijk toekomstige Bijlage 8: Bever- en dassenprotocol 135 bedreiging/risico voor de stabiliteit/berijdbaarheid wat de noodzaak voor ingrijpen legitimeert.

- In beide gevallen (I/II) kunnen bepaalde handelingen op risicovolle locaties worden uitgevoerd met dien verstande dat daarmee de algehele functionaliteit van bestaande (actuele) voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de bever/dassen ter plaatse NIET in het geding komt. Dit is pertinent niet toegestaan. De betreffende dieren dienen ter plaatse stand te kunnen houden. De betrokken ecologisch deskundige dient daarop toe te zien.

De onder dit scenario beschreven handelingen zijn alleen van toepassing in relatie 1). in aanbouw/recent gegraven hollen en hoogwatervluchtplaatsen (bever) en in aanbouw/recent gegraven vluchtpijpen (das); 2). Oude hollen (bever) of vluchtpijpen (das) en hoogwatervluchtplaatsen (bever) (allen met geen of slechts incidenteel gebruik) en 3). recent gebouwde beverdammen/ aanzetten daartoe op risicovolle locaties. Het gaat hierbij om één of slechts enkele verblijfplaatsen (bever) of vluchtpijpen (das) waarvoor aantoonbaar een alternatief beschikbaar is in de omgeving op (een) niet risicovolle locatie(s) (omgevingscheck). Dit wordt eveneens goed gedocumenteerd. Indien dit alles niet aan de orde is en wel een noodzaak tot ingrijpen aanwezig is, dan wel de algehele functionaliteit niet kan worden gewaarborgd, dient een ontheffing te gelden. In geval van aantreffen van voorheen onbekende locaties met reeds gevestigde dieren (II), dient de locatie (ook) te worden vastgelegd en goed gedocumenteerd en wordt vervolgens meegenomen in de periodieke schouw zoals hiervoor gesteld.

Aangetroffen (aanvullende) bever-/dassenactiviteit

Een ecologisch deskundige, voert de hieronder geduide onderzoeken en maatregelen uit, alsook adviseert bij de hieronder geduide herstelmaatregelen en werende voorzieningen. Duidt en beschrijf hierbij de locatie(s) van de bever-/dassenactiviteit. Wat is de status: gaat het hier om reeds gevestigde dieren (al dan niet op een voorheen onbekende locatie)? Indien ja, zie hierna. Indien nee, zie scenario 1 'Bever-/dassenactiviteit van nog niet

gevestigde dieren'. Wat is de bewoningsstatus van het hol, hollen of vluchtpijpen? Zo nodig wordt nader veldonderzoek onderzoeksprotocollen. Gedaan volgens daartoe geëigende In geval van een functie als kraamverblijf/-burcht, dient de functionaliteit daarvan te allen tijde te worden gewaarborgd. Aantasting daarvan is alleen met ontheffing toegestaan. - In geval van oude, incidenteel gebruikte dan wel in aanbouw zijnde/recent gegraven hollen en hoogwatervluchtplaatsen van de bever op risicovolle locaties, geldt de volgende werkwijze in zoverre er voor de dieren in kwestie daarvoor aantoonbaar alternatieven aanwezig zijn in de omgeving op (een) niet risicovolle locatie(s) (omgevingscheck):

- Verwijder hoogwatervluchtplaatsen in een periode van hoogwater na het zakken van het waterpeil. Na het zakken van het water is het hol ongeschikt omdat er niet meer een vanuit het water toegankelijke ingang is. De bever keert dan weer terug naar zijn oorspronkelijke burcht.
- Controleer hoogwatervluchtplaatsen ook altijd met een endoscoop/rioolcamera en/ of wildcamera. Als uit controle blijkt dat de hoogwatervluchtplaats onbewoond is, kan het hol (al dan niet met behulp van een minikraan) zorgvuldig worden nagegraven, aangevuld, eventueel (met uithardend materiaal) verdicht en kan, indien gewenst, de betreffende locatie ook opnieuw worden ingezaaid.
- Bij de overige (oude, incidenteel belopen en/of in aanbouw/recent gegraven) hollen wordt op eenzelfde wijze gehandeld, waarbij alvorens tot ontmanteling over te gaan ter zorgvuldig handelen ook een ontmoedigingsbeleid gevoerd wordt zoals hiervoor onder scenario 1 beschreven. De betrokken ecologisch deskundige bepaald in dit geval of ter plaatse in handkracht of met rijdend materiaal (kraan) gewerkt moet/kan worden.
- Ook in relatie tot het verwijderen van (aanzetten tot) beverdammen, wordt door de betrokken ecologisch deskundige bepaald of ter plaatse in handkracht of met rijdend materiaal gewerkt moet/kan worden. Het vrijkomende hout wordt afgevoerd. In geval van oude, incidenteel gebruikte dan wel in aanbouw zijnde/recent gegraven vluchtpijpen van de das op risicovolle locaties, geldt de volgende werkwijze in zoverre er voor de dieren in kwestie daarvoor aantoonbaar alternatieven aanwezig zijn in de omgeving op (een) niet risicovolle locatie(s) (omgevingscheck):
- Controleer vluchtpijpen ook altijd met een wildcamera onderzoek (minimaal 2 weken). Als uit controle blijkt dat er sprake is van vluchtpijpen in aanbouw, recent gegraven vluchtpijpen of oude vluchtpijpen met geen en slechts incidenteel gebruik, kan de gedragscode toegepast worden.
- Alvorens tot ontmanteling over te gaan wordt ter zorgvuldig handelen ook een ontmoedigingsbeleid gevoerd zoals hiervoor onder scenario 1 beschreven. De betrokken ecologisch deskundige bepaald in dit geval of ter plaatse in handkracht of met rijdend materiaal (kraan) gewerkt moet/kan worden. Het is hierna vervolgens toegestaan aanvullende maatregelen te treffen om de dieren blijvend uit spoor- en wegtaluds en waterkeringen te weren zoals ook onder scenario 1 vermeld, zij het dat de schaalgrootte van betreffende voorzieningen in geval van reeds gevestigde dieren wél een limiterende factor is.

Ook hierbij geldt immers dat de algehele functionaliteit van bestaande (actuele) voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de bever/das in de omgeving, welke Bijlage 8: Bever- en dassenprotocol 137 behouden blijven, niet in het geding mag komen. De betrokken ecologisch deskundige dient de mogelijkheden hiertoe, op basis van de veiligheidsrisico's en actuele stand van zaken rondom de aanwezige (te behouden) verblijfplaatsen in de omgeving, nader te onderbouwen/documenteren.

- Afhankelijk van de (nabije) ligging van de kraamverblijf/-burcht en andere actief in gebruik zijnde hollen/vluchtpijpen welke worden ontzien, kan het bij voorgenoemde handelingen nodig zijn dat buiten de kwetsbare voortplantingsperiode (voor de bever mei-aug, voor de das dec-juni) wordt gewerkt en zonodig – waar mogelijk - ook in handkracht om verstoring en fysieke aantasting van deze locaties te voorkomen. Ook vorstperioden kunnen aanleiding zijn om voorgenoemde handelingen niet uit te voeren. De ecologisch deskundige dient hierin te adviseren en zorgt zo nodig ook voor markeringen in het veld ter zonering.

De ecologisch deskundige legt de uitgevoerde werkwijze conform dit protocol vast in een logboek.